

ЗНАЧАЈ ЛЕГАТОРСТВА У ФОРМИРАЊУ АРХИВСКИХ ФОНДОВА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА БЕОГРАДА

Апстракт: Циљ рада је да покаже колико је важно да као друштво препознамо значај легаторства и завештања и колико се овим путем могу обогатити архивски фондови, чиме се формира широка и разноврсна база за истраживања и настанак нових научних радова и уметничких дела. Указаћемо и на неке од проблема и изазова са којима се сусрећу запослени у архивима приликом рада на атипичном садржају легата и фондова.

Кључне речи: легат, лични фонд, породични фонд, архивска грађа, законска регулатива, мултидисциплинарност

Историјски архив Београда чува архивску грађу која обухвата период од друге половине XVI века до данас, похрањену у два депоа која су ове године реновирана према најсавременијим стандардима архивистичке струке, чиме су обезбеђени оптимални микроклиматски, хемијско-биолошки и физички услови за њено чување. Посебно место међу преко 2.500 фондова и збирки чине легати, лични и породични фондови. На самом почетку рада Архива лични и породични фондови нису постојали као самосаталне целине, јер је у првим годинама после Другог светског рата акценат био стављен на очување и прикупљање архивске грађе из институција и установа које су избегле ратна разарања, пожаре и пљачку. Обезбеђивање основне егзистенције и услови живота у граду који је током четири ратне године био неколико пута бомбардован, довели су до тога да је веома мало појединаца размишљало о значају поклона личне заоставштине некој институцији културе. Како је време пролазило и стање у друштву се поправљало, тако је и однос према институцијама културе попримао други облик. „Недеља прикупљања архивске грађе“ коју су 1955. године организовали Управни одбор Друштва историчара и Друштва архивских радника, наишла је на велики одјек код Београђана. Овом приликом Историјски архив Београда је дошао у посед позамашне количине архивске грађе која се налазила у приватном власништву, од које је започело формирање више збирки. Збирка поклона и откупа формирана је од појединачних документа које су Архиву предавали појединци. Биле су то особе различитих занимања, углавном старије животне доби, често у породичним или пријатељским односима са ствараоцем архивске грађе или су у њен посед дошли случајним проналажењем. У првом периоду се радило углавном о откупљеној архивској грађи, али тада је било важно да се друштвена свест подигне и покрене, а да архиви дођу у фокус јавности.²

¹ архивски саветник, mirjana.obradovic@arhiv-beograda.org

² Педесет година Историјског архива Београда, Београд, 1995.

Први контакти остварени су са наследницима Михаила Петровића³, члановима породице Главинић⁴, као и са потомцима породице Ивана С. Павловића⁵. Процес формирања Личног фонда Ивана С. Павловића трајао је више од тридесет година, почевши од поклона и откупа појединачних докумената и фотографија породице Павловић 1955. и 1963. године, до 1988. када је откупљена већа количина архивске грађе која пружа податке о животу и раду Ивана С. Павловића и чланова његове породице, али даје и увид у историјске прилике и дешавања у балканским ратовима, Првом светском рату и годинама мира у периоду између два светска рата.

Данас се у Архиву чувају 21 легат, 31 личних и 5 породичних фондова. Кратке биографије твораца легата, личних и породичних фондова, са основним информацијама о количини и садржају архивске грађе, систематизоване су и крајем 2017. године јавности презентоване у публикацији *Водич кроз легате, личне и породичне фондове*.⁶ Архивски делатници ће приметити да се у наслову публикације користи термин легат који архивистика не познаје, већ користи само појмове личног и породичног фонда. Како Република Србија још није донела *Закон о архивима*⁷, њихова делатност као установа културе регулисана је *Законом о културним добрима*⁸, а рад се спроводи према упутствима које је донело Архивско веће 70-тих и 80-тих година прошлог века. Подсетимо се да је према још увек важећим одредбама *Упутства о сређивању личних и породичних фондова*, које је донето на седници Архивског већа 17. јуна 1969. године, лични фонд скуп докумената органски насталих у току живота и рада лица које је имало значајну улогу у друштвеном животу, а породични фонд је природни наставак личног фонда. Он је настао животом и радом чланова породице које су у прошлости играле значајну улогу.⁹

Легат као појам

Појам легат није се користио ни у Историјском архиву Београда све до 1981. године, односно док није започело вишегодишње преузимање заоставштине Константина Коче Поповића и његове супруге Лепосаве Лепе Перовић (у даљем тексту Легат Коче Поповића).¹⁰ Њихова по свему јединствена заоставштина добила је назив легат да би се истакла величина овог поклона. Том приликом Архиву на чување није предата само уобичајена архивска грађа, већ и други артефакти, чији су смештај, чување, одржавање и излагање поставили велике изазове пред запослене.

³ Михаило С. Петровић (1901-1949), новинар, фотограф, ратни извештач, уредник спољно-политичке рубрике *Политике* и председник Удружења новинара Србије.

⁴ Угледна београдска грађанска породица, чији је најпознатији представник Константин-Коста Главинић (1858-1939), грађевински инжењер, владин намесник у Народној банци, председник Београдске општине четири пута, председник и оснивач многих савеза и удружења.

⁵ Иван С. Павловић (1869-1943), генерал, ађутант краља Петра I Карађорђевића, учесник ратова 1912-1918, један од оснивача Историјског друштва у Новом Саду, утемељивач и члан Српске књижевне задруге, Српског географског друштва и Друштва Свети Сава.

⁶ Мирјана Обрадовић, *Водич кроз легате, личне и породичне фондове*, Београд 2017.

⁷ Закон је ушао у скупштинску процедуру.

⁸ *Закон о културним добрима*, Службени гласник Републике Србије 71/94, чл. 65. и чл. 76.

⁹ *Упутства о сређивању личних и породичних фондова*, донето на седници Архивског већа 17. 6. 1969. године (објављено у: Архивски преглед, бр. 1-2, Београд 1970, 58-61)

¹⁰ Уговор о поклону закључен 12. јуна 1981, заведен под бројем 01-764.

Сам појам легата је вишезначан и понекад га је тешко дефинисати, па то може утицати на неправилно схватање његовог обима и значаја, као и на третман самог легата. Појам легата и легаторства се пре свега користи у правној науци и односи се на институт који познају готово сва законодавства од римског права до данас. Одређујући универзалног сукцесора (наследника) завешталац поставља себи заменика и одређује лице или лица која ће „продужити његову личност“.

У културолошком смислу под легатом се подразумевају сви поклони учинени институцијама културе: библиотекама, музејима, архивима, кинотеци. Најчешће су у питању фотографије, архивска грађа, књиге, али и предмети, делови намештаја и сл. Зато је у пракси постало сасвим уобичајено да се легатима називају све поклоњене колекције и збирке. Легат тако постаје форма која омогућава појединцима да дају свој допринос заједници и као такав је одувек био посебно цењен и вреднован, те је уз институт задужбинарства, као мало који други, утицао на очување традиције, историјских и културних вредности.

По месту чувања, легати се могу поделити на оне у установама културе (музејима, библиотекама, архивима) и легате смештене по вољи оставиоца у куће или станове (галерије, спомен-собе и сл.). Независно од природе легата и места њиховог чувања, они живе на различите начине, различито су доступни и употребљиви и своју, пре свега културно-научно-уметничку, мисију извршавају на различите начине, најчешће у зависности од установе у којој се чувају. Легати у архиву деле судбину већине легата у нашој земљи са националног, законодавног и културног становишта, али је неспорно да су специфичности везане за оне легате који су нашли „свој други живот“ у Историјском архиву Београда бројне.

Појмови легата и легаторства у овом раду користиће се управо у том контексту и односиће се на поклоњену заоставштину појединаца или породица без обзира да ли имају званичан назив легат, лични или породични фонд.

Кратак опис неколико легата Историјског архива Београда

Осим што је први понео то име, **Легат Константина Коче Поповића и Лепосаве Лепе Перовић** је по свом обиму и разноврсности грађе и артефаката највећи у Историјском архиву Београда. Легатори су приликом предаје грађе изразили жељу да њихова лична и имовинско-правна документа, преписка, фотографије и документа делатности буду сређени и обрађени као засебне целине, а све остало као заједничка заоставштина. У складу са тиме документа Коче Поповића сређена су и смештана у 64 архивске кутије, а документа Лепе Перовић у 49 архивских кутија. Преузето је преко 100 албума са фотографијама. Архивисти ИАБ су одлазили у дом Коче Поповића и на лицу места вршили разврставање и сређивање грађе, тако да је она од легатора примана у већ спакованим и обележеним кутијама.

Заједнички део Легата чине 53 архивске кутије у којима се чува штампани и илустративни материјал који се односи на путовања. Посебну целину Легата чини колекција ордена, медаља, плакета и захвалница. У њој се налази 59 ордена из држава Европе, Африке, Јужне Америке и Азије. Међу њима се издваја Орден слободе, као ретко, али и најскупоценије одликовање. Ово највише војно одликовање СФРЈ додељено је свега девет пута, седам домаћим носиоцима и два иностраним. Орден је изађен од злата и платине и у њега је уграђено 45 рубина и 61 брилијант. Орден ратне заставе такође је вредно одликовање у чијој су изради коришћени

сребро, злато, брилијанти и рубини. Од иностраних ордена посебно место припада француском Великом крсту националног Ордена легије части, Ордену Суворова и грчком Великом командиру Краљевског ордена добротинства, као једном од ретких искључиво женских ордена. Сва одликовања се чувају у својим оригиналним кутијама у обезбеђеним металним касама. По први пут су излагана на изложби *Одликовања из легата Историјског архива Београда*¹¹ приређеној поводом 70-те годишњице од оснивања институције. Том приликом представљено је 86 ордена од укупно 134 колико се чува у Архиву. Осим Коче Поповића и његове супруге Лепе Перовић, њихови носиоци су личности које су такође своју заоставштину поверили на чување Архиву: политичари и учесници НОБ-а Драгослав Дража Марковић, његова супруга Божидарка Кика Дамљановић, Вицко Крстуловић, Влајко Беговић и Славко Зечевић, као и ендокринолог др Десанка Мијалковић Стамболић и хумориста, писац и сценариста Новак Новак. Приликом организовања ове изложбе јавио се проблем чишћења ових одликовања како би могла бити изложена. Иако Архив има радионицу за конзервацију, запослени који се баве конзервацијом и рестаурацијом хартије нису стручни за чишћење и одржавање одликовања, те је за потребе ове изложбе као спољни сарадник ангажован конзерватор Историјског музеја Србије Бобан Вељковић.¹²

Спомен-соба Коче Поповића

Орденске повеље, које су саставни део сваког ордена, као и бројне споменице, захвалнице и дипломе, претходно очишћене и испеглане у одељењу конзервације, чувају се у кутијама које су по мери направљене у књиговезачкој радионици Архива. Посебан третман имају и фотографије у посребреним рамовима који су склони патинирању. Коча Поповић је Архиву на чување предао и свој револвер који се у оригиналној футроли чува у обезбеђеној металној каси.

Садржај Легата чини и колекција од 392 грамофонске плоче, углавном класичне и џез музике, као и библиотека која има 7.378 наслова. По пријему овако

¹¹ *Одликовања из легата Историјског архива Београда*, каталог изложбе, Београд, 2015.

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=AP6ntxup-JU> (приступљено 12.12.2019.)

велике библиотеке поставило се питање њеног смештаја у датим условима у којима су капацитети већ постојеће архивске библиотеке били готово попуњени. Решење је пронађено у изради специјалних застакљених витрина смештених у великом холу Историјског архива Београда, а које су захваљујући добром прорачуну и максималној искоришћености простора својим капацитетом могле да приме 4.480 књига из Кочиного легата, као и књиге које су добијене од других легатора.

Посебан куриозитет представља радна соба Коче Поповића са писаћим столом, полицама за књиге и другим намештајем. Када је 2003. године пројектован и опреман наменски простор у коме је отворена Галерија за потребе приређивања архивских изложби, најближа просторија Галерији је преуређена у спомен-собу Коче Поповића и у њој је смештен намештај из његове радне собе са делом књига које су у полицама поређане по истом редоследу како су стајале и у његовој кући. Спомен-соба је отворена за посетиоце у току радног времена Архива. Заинтересованост публике за посету је велика, а осим истраживача у њој је једну од емисија из серијала *Београд за почетнике* Студија Б снимила ауторка серијала Смиљана Попов.¹³ Редитељ Горан Марковић је за потребе снимања документарног филма о Кочи Поповићу користио грађу која се чува у Архиву, а неки од кадрова су снимљени управо у спомен-соби.¹⁴ Уметница Милица Ракић је инспирацију за своју изложбу *Ја нисам ослободила Београд* пронашла у лику и делу Коче Поповића, истражујући документа из Легата, док су у спомен-соби начињене фотографије које је користила на поменутој изложби.¹⁵ До сада најсвеобухватније дело о животном путу Коче Поповића, објављено под називом *Коча Поповић, дубока људска тајна*, написао је Душан Чкребић. Монографија је илустрована фотографијама које су саставни део Легата.¹⁶

¹³ <https://youtu.be/T11fpQGq-o> (приступљено 12.12.2019.)

¹⁴ <https://youtu.be/NaJfDmeP-5E> (приступљено 12.12.2019.)

¹⁵ Изложба *Ја нисам ослободила Београд*, 20-31. октобра, УК Пароброд

¹⁶ Душан Чкребић, *Коча Поповић, дубока људска тајна*, Београд, 2017.

Милорад Мишковић¹⁷ још један је од легатора Историјског архива Београда који није желео да његова заоставштина буде подељена у више различитих институција културе. Одлучио се да је преда Историјском архиву Београда који је 2005. године, осим архивске грађе која сведочи о животу и раду уметника, преузео и балетске костиме у којима је наступао, међу којима је и креација модног дизајнера Пјера Кардена. Тада се поставило питање њиховог адекватног чишћења и чувања, те су и овом приликом консултоване колеге, кустоси и конзерватори из престоничких музеја. Садржај Легата Милорада Мишковића излаган је на више изложби у Београду и Ваљеву, послужио је као извор за публикацију *Милорад Мишковић - играти живот*¹⁸, а редитељу и сценаристи Ивану Јовановићу за документарни филм *Скок у бескрај*.

Сличног је садржаја и **Легат Јелене Шантић**¹⁹ у коме су, осим архивске грађе, преписке, фотографија, књига и часописа, своје место нашли и лични предмети који на најбољи начин бацају светло на аспекте живота којима је велика уметница и хуманиста до самог краја била посвећена: пар балетских патика, бисерна огрлица, ешарпа и пиштаљка коришћена на грађанским протестима деведесетих година.

Две године пре великог јубилеја обележавања седамдесет година од ослобођења Београда у Другом светском рату, Историјски архив Београда је постао богатији за још једна легат. Сава Анђелковић²⁰, илегалцац и учесник НОБ-а, према коме је настао лик Прлета из ТВ-серије *Отписани*, предао је артефакта и документа која се односе на догађаје у вези са за ослобођењем Београда. Поред архивске грађе, саставни део легата чине и наоружање и војна опрема немачког официра ког је Сава Анђелковић заробио. Приликом приређивања изложбе *Ослобођење Београда – 70 година после*²¹ архивска грађа из овог легата је употпунила изложбену поставку, дајући јој личну ноту, а изложено наоружање и војна опрема побудили су посебну пажњу посетилаца. И у случају овог легата, као и у претходним, легатор је изразио жељу да сву заоставштину преда једној институцији, без уобичајене поделе по врстама.

¹⁷ Милорад Мишковић (1928-2013), балетски уметник, кореограф, саветник и уметнички директор за програме културе земаља чалница УНЕСКО, почасни председник Комитета за игру при УНЕСКО.

¹⁸ Група аутора, *Милорад Мишковић - играти живот*, Београд 2009.

¹⁹ Јелена Шантић (1944-2000), балетска уметница, кореограф, једна од оснивача Београдског круга, Центра за антиратне акције, Европског покрета у Србији, удружења за сарадњу и посредовање *Мост и Група 484*.

²⁰ Сава Анђелковић (1924-2016), илегалцац, учесник НОБ-а, обавештајни официр Космајског партизанског одреда, друштвено-политички радник СФРЈ, економиста, уредник листа Борба, помоћник директора Југословенске пољопривредне банке, специјални саветник Удружене београдске банке.

²¹ *Ослобођење Београда – 70 година после, кроз фондове и збирке Историјског архива Београда*, каталог изложбе, Београд 2014.

И други легати, лични и породични фондови, који су у Историјски архив Београда стигли путем поклона, послужили су као извор за бројна истраживања и дела проистекла из истих. Великог обима и разноврстан грађом **Лични фонд Јована Ђирилова**²² нашао се на списку извора које је Ана Миљанић користила за своју докторску дисертацију на тему „Дневничка грађа као историјски извор у СФРЈ“ пријављену на Универзитету у Њујорку. Осим тога, послужио је као извор мотива за издање пригодних поштанских маркица које је ЈП Пошта Србије штампало поводом обележавања 50 година БИТЕФ-а, али и извор за вишетоми *Лексикон уметничке игре* који за објављивање припрема Српска академија наука и уметности. Навешћемо још докторску дисертацију Ене Мирковић „Благоје Нешковић (1907-1984). Политичка биографија“²³ објављену у виду монографије прошле године, која је у великој мери настала на основу архивске грађе из **Легата Благоја Нешковића и Бране Перовић Нешковић**, као и докторску дисертацију Анђелке Бадњар пријављену на Архитектонском факултету Универзитета у Ахену на тему изградње Новог Београда, за коју је истраживала кроз неколико фондова Историјског архива Београда, а која ће бити илустрована фотографијама из **Личног фонда Немање Будисављевића**.²⁴

Осим што су, захваљујући легатима, сачувани од заборавља многи плодови рада и стваралаштва који су било на локалном, било на општем нивоу културе, од ванредног значаја и што на специфичан начин осветљавају историју, они представљају непроцењиво благо које чини чврсто полазиште за будуће генерације. Када се легат нађе у некој од институција културе, то представља снажан и битан спој ствараоца на пољу науке, културе и уметности и установе која у својој базичној функцији за циљ има чување и ширење знања и информација. Такав спој делује на добробит многих. Легат у институцијама културе представља незаобилазну тачку сретања легатора са будућим генерацијама. Управо се из претходно наведених примера може закључити да је разоткривање садржаја легата, личних и породичних фондова, прилика да се упозна изузетна вредност њихових стваралаца, али и могућност да се открије плодно тле за научни, критички и истраживачки рад, као и инспирација за нека нова књижевно-уметничка дела.

Проблеми и изазови

Колико год пристизање легата представља суштинско обogaћивање архива, оно се не дешава превише често, посебно у односу на друге видове увећавања архивских фондова, те се проблеми, питања, недоумице и нејасноће у вези са легатом појављују тек онда када се дође до сазнања да је какав легат намењен архиву или када је он већ у њега стигао. А проблема и недоумица има доста.

Први и највећи проблем је недостатак простора за смештај архивске грађе у Историјском архиву Београда, чија су два депоа већ готово попуњена. Престонички архив, нажалост, није изузетак, већ правило, јер архивска делатност дели судбину

²² Јован Ђирилов (1931-2014), дипломирани филозоф, театролог, драматург, позоришни редитељ, драмски писац, песник, романсијер, путописац, публициста, лексикограф, преводилац, критичар, оснивач БИТЕФ-а, управник Југословенског драмског позоришта.

²³ Ена Мирковић, *Благоје Нешковић (1907-1984). Политичка биографија*, Београд 2018.

²⁴ Немања Будисављевић (1938-), фотограф, сниматељ, аутор документарних и кратких филмова.

целокупне културе у нашој земљи на којој се континуирано штеди, па нема ни значајних улагања, те је већина наших депоа далеко од светских и европских стандарда. Иако су архивисти још пре више од две деценије указивали да је потребно „да се преобрази друштвена свест у погледу третирања архива у нашој земљи“ и да „тај преображај видимо у смислу третирања архива не као прихватилишта старе архиве, већ као ризнице националне баштине, односно националног наслеђа ранијих, садашњих и будућих генерација“²⁵, мало тога је учињено у међувремену. Мишљења смо да је неопходно да држава коначно почне да архиве третира као институције од друштвеног и националног значаја и крене у систематско решавање недостатка простора у њима, проширујући већ постојеће капацитете на адекватан начин, али и улажући у изградњу нових, наменских објеката који би били пројектовани по принципима савремене архивске струке. Тиме би се спречило евентуално пропадање архивске грађе доспеле за преузимање која силом прилика остаје код ствараоца док се не обезбеди простор за њен смештај у архиву и омогуће услови за пријем новонастале грађе у будућности, али и задрже драгоцене збирке и целине, често од изузетног значаја, пре него што се наслеђем или продајом изделе, распу и на легалан или илегалан начин напусте земљу.

Јавља се, такође, и проблем смештаја артефаката који свакако не могу бити смештени у класичне архивске кутије. Историјски архив Београда има срећу да један од запослених, колега Бојан Коцев, поред редовних послова, у књиговезачкој радионици ИАБ прави кутије по мери. Иако није увек могуће поједине предмете, попут оружја или балетских костима, сместити у било какву врсту кутије, захваљујући консултацијама и сарадњи са колегама из музеја изналази се најбоље решење за сваки предмет појединачно. Осим тога, полице у депоима су предвиђене за континуирани смештај архивских кутија како би попуњеност капацитета била максимална, па смештање кутија различитих величина ремети устаљени рад. Дешава се и да кутије прављене по мери својом величином превазилазе слободан простор у полицама и поставља се питање где их и како сместити. Овај проблем је, подешавањем међупростора између полица, као и додавањем помоћних полица на бочне зидове депоа, донекле решен. Иако на овај начин садржај легата није физички смештен на једном месту у континуитету, исправним попуњавањем топографског показивача омогућава се лако налажење и доступност траженим предметима.

Законска регулатива

На овом месту ћемо се осврнути и на законску регулативу којом се одређује статус легата у архиву, јер се и овде могу јавити неке недоумице. Основни закони у правним пословима регулисања статуса архивске грађе која у архив стиже откупом, поклоном или завештањем, па тиме и легата, пре свих су закони који уређују архивску делатност, а онда и закони који регулишу ауторска и друга сродна права. За архивску грађу која стиже у архив откупом и поклоном требало би консултовати и прописе из облигационих односа, а за архивску грађу коју архиви преузимају завештањем законе о наслеђивању и законе о породичним односима.²⁶ Пракса у Историјском

²⁵ Милић Петровић, „Актуелна питања архивске службе у Србији“, *Повеља: часопис за књижевност, уметност, културу, просветна и друштвена питања*, бр. 2, Краљево 1995, 78-81.

²⁶ Јован П. Поповић, „Вековна искуства у заштити разних облика записа архивске грађе као

архиву Београда је да се приликом преузимања заоставштине појединаца или породице, без обзира под којим називом ће се она даље водити, потпише Уговор о поклону. Уговор о поклону је добротине уговор којим неко (поклонодавац) даје друге (поклонопримцу) неку своју имовинску или другу културну вредност, а други то прима и прихвата. Ту постоје воље између поклонодавца да ту вредност поклони и поклонопримца да исту прими. Ради се о бесплатности поклањања и тај гест се извршава добровољно.²⁷ Предмет поклоне може бити архивска грађа свих врста, али и артефакти и ствари. Поклонопримац који је преузео поклоњену имовину одговоран је за њу. Приликом предаје поклоне обавезно се сачињава службена белешка у виду Записника о примопредаји, са детаљним и прецизним пописом предатог поклоне. Уговор о поклону и Записник о примопредаји одлажу се у досије фонда и чине његов саставни део.

Уместо закључка

Поред оволико проблема и недоумица, поставља се питање да ли је исправно да архив прима на чување било шта друго, осим архивске грађе. Одговор би био – да. Класична подела која каже да музеји чувају предмете, библиотеке књиге, а архиви архивску грађу, одавно је само мртво слово на папиру. Свака од ових институција културе у својим депоима чува и понешто од онога што би по овој традиционалној подели требало да припада некој другој институцији. Када су легати у питању то би значило разбијање целине, а сматрамо да само комплетна целина као таква има један дубљи смисао и значење.

Можемо да нагласимо да је преузимање архивске грађе путем поклоне интензивирао последњих двадесетак година као важан сегмент делатности Архива. Преузета је драгоцену грађу угледних легатора, личности које су оставиле трајни печат у области културе, науке, просвете и уметности, личности које су обележиле политички, друштвени и културни живот Београда XIX и XX века. Многи научници, писци, дипломате, политичари, уметници, али и обични грађани, вођени патриотским и филантропским мотивима, даривали су своје легате Историјском архиву Београда као институцији која је заштитила њихово поверење и поштовање или су за њу били везани током живота и рада. Са друге стране, иако архив није специјализован за чување музејских експоната и артефаката, запослени користе своје знање и умеће да све што није документ или фотографија сачувају у најбољем могућем стању, баш онако како би било сачувано у некој другој институцији културе. Архивска грађа и други предмети смештени су у депое и излажу се на архивским изложбама кад год се укаже прилика за то. Легатори и њихови потомци се позивају на сва архивска догађања и увек су радо виђени гости.

Коначно, из свега реченог може се видети да се руководство и запослени у Историјском архиву Београда уз велике напоре труде да оправдају поверење својих легатора и да стручно и одговорно брину о заоставштини која им је поверена на чување. Али, поставља се питање до када ће то моћи, јер осим општељудских и стручних норми, у овом тренутку недостају просторна и материјална средства, као и оптимална законска основа која би детерминисала што је могуће више миран и сигуран ток легаторства за обе заинтересоване стране.

један од предуслова за њено законско уређење“, *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, год. VIII, бр. 8, Бањалука 2016.

²⁷ *Правни лексикон*, Београд 1970, 785.

И на крају, закључимо да су легати, као културно добро које установе добијају од племенитих појединаца, намењени пре свега широком друштвеном контексту и представљају индивидуални печат стицања/одрицања и предавања имовине будућим поколењима. Као израз индивидуалне културне свести, легаторство је употпуњавало оно што се подразумева под културним бићем једног народа и на особен начин потврђивало бригу појединца за културна и уметничка остварења заједнице која су промакла надлежним установама. Легат јесте специфичан правни акт, али и генерички појам обogaћивања културне баштине, јер се предаје институцијама културе на чување, обраду, заштиту и презентацију. Легаторство, по својој природи, представља премошћавање између пропадања и очувања, приватног и јавног, прошлог и будућег. Легат на фин и танан начин може да ослика приватни и друштвени живот његовог ствараоца који га је дао на увид широј јавности и тиме преставља одраз једне личности, али је истовремено и одраз места и времена у коме је стваралац живео и радио.

РЕЗИМЕ

Историјски архив Београда у својим депоима чува 56 легата, личних и породичних фондова. Већина стваралаца грађе ових фондова су познате личности из света политике, културе, науке и уметности које су својим деловањем оставиле дубок траг у многим сферама живота Београда током XIX и XX века.

Садржај легата, личних и породичних фондова Историјског архива Београда не чини само класична архивска грађа у виду докумената и фотографија, већ и ордење, наоружање, балетски костими и реквизити, уметничке слике и друго. Како се чување предмета у много чему разликује од чувања архивске грађе архивисти се сусрећу са многим проблемима и изазовима, те су за њихов рад веома важни стална обука и стручно усавршавање, као и сарадња са колегама из сродних институција културе.

Mirjana Obradović

The Importance of Legacies in Creating Archival Fonds of the Historical Archives of Belgrade

Summary

The Historical Archives of Belgrade is keeping in its depots 56 legacies, in personal and family fonds. Most of the creators of archival materials in these fonds are leading figures from the world of politics, culture, science and art who left their mark in many spheres of Belgrade's life during the 19th and 20th century.

The content of the legacies, personal and family fonds of the Historical Archives of Belgrade, does not consist of only classic archival materials which include documents and photographs, but also of medals, armament, ballet costumes and paraphernalia, art paintings, etc. Since keeping of material objects differ much from keeping of archival records, the archivists encounter many problems and challenges because a constant training and professional development is very important for their work, so as cooperation with colleagues from similar cultural institutions.